

УДК 378.147.091.33:[811.111'272:316.722]
DOI: 10.31652/2786-9083-2025-6(1)-7-13

*Олена Ігнатова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германської філології,
перекладу та зарубіжної літератури
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID: 0000-0003-1523-0266
Scopus-Author ID 57280180800
oihnatova@vspu.edu.ua*

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У статті досліджується значення інтерактивних методів навчання у процесі формування готовності майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. Обґрунтовано, що інтерактивні технології сприяють розвитку комунікативної компетентності, емпатії, толерантності та навичок роботи в полікультурному середовищі. Представлено приклади ефективних методів та проаналізовано особливості їх впровадження у професійну підготовку педагогічних кадрів. У дедалі різноманітніших освітніх середовищах міжкультурна комунікація стала критично важливою компетенцією для вчителів. У цій статті досліджується роль інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх педагогів до ефективного подолання культурних відмінностей. Стверджується, що традиційні дидактичні підходи не здатні розвинути тонкощі, необхідні для міжкультурної взаємодії, та демонструється, як інтерактивні стратегії, такі як симуляції, рольові ігри, спільні проекти та рефлексивний діалог, значно підвищують міжкультурну компетентність вчителів.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, інтерактивні методи, педагогічна освіта, міжкультурна компетентність, професійна підготовка.

*Olena Ihnatova, Ph.D. (Pedagogy), Associate professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
ORCID ID: 0000-0003-1523-0266
Scopus-Author ID 57280180800
oihnatova@vspu.edu.ua*

Abstract. The article explores the importance of interactive teaching methods in the process of forming the readiness of future teachers for intercultural communication. It is substantiated that interactive technologies contribute to the development of communicative competence, empathy, tolerance and skills for working in a multicultural environment. Examples of effective methods are presented and the features of their implementation in the professional training of pedagogical personnel are analyzed. In increasingly diverse educational environments, intercultural communication has become a critically important competence for teachers. This article explores the role of interactive teaching methods in preparing future teachers to effectively overcome cultural differences. It is argued that traditional didactic approaches are unable to develop the subtleties necessary for intercultural interaction, and it is demonstrated how interactive strategies, such as simulations, role-playing games, joint projects and reflective dialogue, significantly increase the intercultural competence of teachers.

Keywords: intercultural communication, interactive methods, teacher education, intercultural competence, professional training.

Постановка проблеми. Міжкультурна комунікація стала однією з ключових компетентностей педагога ХХІ століття. У контексті глобалізації та зростаючого культурного різноманіття сучасного освітнього простору виникає нагальна потреба в нових підходах до підготовки вчителя, здатного ефективно взаємодіяти з представниками різних культур. Інтерактивні методи навчання виступають дієвим інструментом формування такої компетентності, оскільки

забезпечують залучення студентів до активної діяльності, діалогу, аналізу, рефлексії та спільного розв'язання проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження у сфері педагогічної освіти акцентують увагу на необхідності цілеспрямованого формування міжкультурної компетентності майбутніх педагогів, що зумовлено як процесами глобалізації, так і внутрішнім культурним різноманіттям сучасного освітнього простору. У цьому контексті інтерактивні методи визнано одним з найефективніших інструментів професійної підготовки.

Публікації науковців засвідчують зростаючу популярність інтерактивного навчання, орієнтованого на занурення студентів у міжкультурно значущі ситуації. Так, у дослідженні І. Ахмад пропонує гібридний підхід, який поєднує можливості штучного інтелекту (ШІ) з міжкультурною компетенцією людини, і закликає до міждисциплінарних досліджень для інтеграції міжкультурної теорії в рамки впровадження ШІ. ШІ пропонує трансформаційний потенціал для зниження культурних і мовних бар'єрів; однак його ефективне застосування залежить від управлінської компетентності, етичного дизайну та теоретичної інтеграції з існуючими моделями культурного розуміння. З розвитком штучного інтелекту, на думку І. Ахмада, повинна розвиватися і міждисциплінарна наука, яка досліджує його роль у формуванні майбутньої міжнародної взаємодії у все більш цифровій та культурно різноманітному світовому освітньому середовищі.

Свій внесок у розвиток активних методів навчання зробили Дичківська І., Пехота О., Пометун О., Сисоева С. Моделювання професійно орієнтованих ситуацій, які дозволяють студентам педагогічних спеціальностей відпрацьовувати стратегії взаємодії з представниками різних культур розкрито в працях Максименко Н. (2021). Сучасні дослідження також акцентують на потенціалі гейміфікованих підходів у підготовці майбутніх учителів до роботи в мультикультурному середовищі. За результатами публікації у журналі Педагогічна академія: наукові записки використання цифрових ігор, інтерактивних тестів і тематичних квестів значно підвищує рівень залученості студентів, стимулює розвиток креативного мислення й полегшує засвоєння моделей міжкультурної поведінки в інтерактивному форматі (Чернова et al, 2025). Особливої уваги заслуговують ініціативи в галузі віртуального міжкультурного обміну, зокрема COIL-проекти (Collaborative Online International Learning), які дедалі частіше інтегруються в освітні програми факультетів. Дослідження R. O'Dowd (2023) засвідчило, що участь у міжнародних онлайн-командах сприяє не лише розвитку іншомовної комунікації, а й поглибленню міжкультурного розуміння, усвідомленню власних культурних установок та підвищенню академічної мобільності студентів.

У контексті цифровізації освіти перспективним напрямом стає використання технологій віртуальної та доповненої реальності (VR/AR) для моделювання міжкультурної взаємодії. За даними дослідження Коваленко О., Гульпа Д., Хріник Є. симулятивне занурення у віртуальні ситуації дозволяє студентам безпечно випробувати комунікативні стратегії, відрефлексувати

помилки та підвищити впевненість у спілкуванні з представниками інших культур (Коваленко et al, 2025).

Вітчизняні науковці активно досліджують питання впровадження інтерактивних методів у підготовку майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. Зокрема, Т. Колбіна (2008) акцентує увагу на важливості формування у студентів здатності до адаптивної комунікації в умовах культурного різноманіття. Сисоєва С. (2011) аналізує вплив інтерактивних методів на формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців, зокрема через моделювання реальних комунікативних ситуацій. У працях Люриної Т., Молодиченко Н. (2015) розглядаються питання формування толерантності та громадянської відповідальності у студентів, що є невід'ємною складовою міжкультурної компетентності.

Таким чином, сучасна наукова думка однозначно підтримує ідею широкого застосування інтерактивних методів у підготовці педагогів до міжкультурної комунікації, а емпіричні результати демонструють не лише зростання рівня знань, а й якісні зміни в ставленнях і поведінкових стратегіях студентів.

Метою статті є проаналізувати педагогічні можливості інтерактивних методів у підготовці майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації та визначити ефективні практики їх використання.

Події 21-го століття, такі як військова агресія, посилення тероризму та багатонаціональні економічні процеси, спонукають викладачів та керівників освітніх установ змінювати навчальні програми та методи навчання, щоб допомогти нашим учням підготуватись до міжкультурної комунікації. Викладачам та керівникам освітніх установ варто розмірковувати та усвідомлювати власні міжкультурні переконання, досвід та поведінку. Їм необхідно розвивати професійну компетентність та впевненість в міжкультурній освіті, щоб підтримувати всіх учнів та готувати їх до того, щоб стати міжкультурно компетентними громадянами світу (Huber, Reynolds, 2014). Це також важливо для тих, хто відповідає за розробку освітніх програм та для рад студентського самоврядування.

Варто підкреслити, що ефективна підготовка педагогів до успішної міжкультурної комунікації є невід'ємною частиною сучасної освітньої парадигми.

Зауважимо, що поняття міжкультурної комунікації охоплює взаємодію між представниками різних культур на основі взаєморозуміння, поваги та етичного діалогу (G. Hofstede, E. Hall). У сучасній педагогіці міжкультурна компетентність трактується як інтегративна якість особистості, що включає знання про інші культури, навички комунікації, здатність до емпатії та рефлексії (J. Bennett, M. Byram) (Ігнатова, 2025).

Загалом, інтерактивне навчання визначається як процес, у якому викладач і студенти перебувають у постійному діалозі, спільно розв'язуючи практичні та ціннісні завдання. Серед провідних методів — дискусії, кейс-методи, рольові

ігри, дебати, метод проєктів, форум-театри, VR-симуляції міжкультурного середовища.

Традиційні, переважно лекційні, методи навчання часто виявляються недостатніми для формування складних практичних навичок, необхідних для міжкультурної взаємодії. Саме тому на перший план виходять інтерактивні методи навчання, які дозволяють занурити майбутніх педагогів у реалістичні ситуації, вимагаючи від них активної участі, критичного мислення та розвитку емпатії, а також відкривають широкий спектр можливостей для цілеспрямованої підготовки майбутнього вчителя до міжкультурної комунікації, а саме:

- *активізація міжособистісної взаємодії* (інтерактивні методи заохочують студентів до активного обміну думками, спільного пошуку рішень і розв'язання конфліктів у навчальному середовищі, що моделює реальні міжкультурні ситуації);

- *розвиток емпатії та толерантності* (методи рольових ігор, симуляцій та форум-театру сприяють «проживанню» досвіду іншої культури, що формує емоційне розуміння, знижує рівень упередженості та розвиває культурну чутливість);

- *навчання через досвід* (experiential learning). Інтерактивне навчання часто базується на принципах досвідного підходу D. Kolb, що дозволяє студентам засвоювати знання в процесі рефлексії над діями в практично орієнтованому середовищі (Ігнатова, Жовнич, 2021);

- *формування навичок міжкультурного діалогу* (інтерактивні технології, зокрема дебати, мозковий штурм, дискусії, вчать студентів висловлювати та аргументувати свою позицію, вислуховувати інших, дотримуючись принципів поваги й відкритості);

- *адаптація до полікультурного середовища* (використання міжнародних освітніх платформ (наприклад, COIL, e-Twinning) створює умови для взаємодії з представниками інших культур у реальному часі, що імітує роботу в мультикультурному освітньому середовищі.

Крім того, інтерактивні методи навчання, на відміну від пасивного сприйняття інформації, сприяють глибокому засвоєнню матеріалу та формуванню практичних навичок через досвід (Абрамова, et al, 2021). У контексті міжкультурної комунікації вони дозволяють:

1. Симулювати реальні ситуації. Завдяки рольовим іграм, кейс-стаді та симуляціям, педагоги можуть "прожити" складні міжкультурні сценарії, навчаючись реагувати на непередбачувані ситуації та знаходити ефективні рішення.

2. Розвивати емпатію та толерантність. Дискусії, дебати та групові проєкти заохочують учасників поглянути на ситуацію з різних точок зору, зрозуміти мотиви та цінності представників інших культур, тим самим руйнуючи стереотипи та упередження.

3. Формувати навички активного слухання та ефективного висловлювання. Інтерактивні вправи, що вимагають постійного обміну думками та ідеями,

розвивають здатність чітко формулювати свої думки та уважно слухати співрозмовника, що є основою будь-якої успішної комунікації.

4.Зміцнювати навички рефлексії. Після кожної інтерактивної вправи важливо проводити рефлексію, де учасники аналізують свої дії, обговорюють помилки та успіхи, а також виокремлюють уроки на майбутнє, що, в свою чергу, допомагає усвідомити власні культурні установки та їх вплив на комунікацію.

5.Налагоджувати співпрацю. Групова робота над проектами, яка передбачає міжкультурну взаємодію, вчить майбутніх педагогів ефективно працювати у різноманітних командах, долати культурні відмінності та досягати спільних цілей (Пометун, 2004, Ситнік, 2021, Шеховцева, 2019) .

У таблиці 1 узагальнено найпоширеніші інтерактивні методи, їхні дидактичні функції та індикатори, що свідчать про ефективність у контексті міжкультурної підготовки педагогів.

Таблиця 1. *Інтерактивні методи в підготовці педагогів до міжкультурної комунікації: дидактичні цілі та індикатори результативності*

Метод	Дидактична ціль	Індикатори результативності
Кейс-метод	Аналіз міжкультурних ситуацій, формування стратегій поведінки	- Виокремлення культурних бар'єрів у ситуаціях - Аргументований вибір рішень - Усвідомлення культурних контекстів
Рольові ігри / симуляції	Формування емпатії, розвиток адаптивної поведінки	- Демонстрація культурної чутливості - Здатність до зміни перспективи - Рефлексивне осмислення власної ролі
Форум-театр	Критичне мислення щодо проявів дискримінації, розвиток відповідальності	- Розпізнавання стереотипів - Пропозиція альтернативних сценаріїв - Активна участь у колективному вирішенні
Дебати / культурні діалоги	Виховання поваги до інших культур, розвиток аргументації	- Здатність вести діалог без конфронтації - Аргументоване відстоювання думки

		- Усвідомлення меж культурних інтерпретацій
Міжнародна онлайн-співпраця (COIL, eTwinning)	Набуття досвіду міжкультурної взаємодії у реальному часі	- Успішна взаємодія з партнерами з інших країн - Практика іноземної мови у міжкультурному контексті - Вироблення спільного проекту
Проектна діяльність у мультикультурних групах	Навчання спільному прийняттю рішень у культурно різноманітному середовищі	- Ефективна взаємодія в команді - Урахування культурних особливостей під час розподілу обов'язків - Презентація спільного результату
VR/AR-симуляції культурних середовищ	Імерсивне навчання у змодельованому культурному контексті	- Успішна участь у симуляціях - Рефлексія щодо змодельованої ситуації - Усвідомлення культурної специфіки поведінки

Як видно з таблиці 1, кожен метод виконує специфічну функцію: кейс-метод формує аналітичне бачення і здатність діяти в конфліктних ситуаціях; рольові ігри та симуляції сприяють розвитку емоційного інтелекту; форум-театр активізує громадянську позицію; дебати навчають конструктивному діалогу; міжкультурна онлайн-співпраця занурює студентів у автентичне середовище іншої культури.

Інтерактивні методи навчання використовуються для контролю, закріплення, повторення, узагальнення та систематизації; отже, вони виконують усі дидактичні функції.

Застосування інтерактивних методів у комплексі забезпечує багатоаспектне формування міжкультурної компетентності як ключової складової професійної готовності педагога до міжкультурної комунікації та роботи в глобалізованому світі.

Висновок. Інтерактивні методи навчання є незамінним інструментом у підготовці майбутніх педагогів до успішної міжкультурної комунікації. Їхні педагогічні можливості охоплюють не лише когнітивну сферу (знання), а й афективну (чутливість, емпатія) та поведінкову (практичні навички) складові

міжкультурної компетентності. Системне та продумане використання таких методів, з обов'язковою рефлексією та створенням підтримуючого середовища, дозволить виховати педагогів нового покоління – відкритих, толерантних та здатних будувати ефективний діалог у багатоманітному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова, О., Пуляк, О., & Терещук, А. (2021). Формування м'яких навичок у здобувачів освіти через застосування тренінгових технологій. Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». ПОЧАТОК, 18(47), 10-28.
2. Ahmad, I. (2025). The Strategic Role of Artificial Intelligence in Overcoming Intercultural Barriers for SME Internationalization: A Systematic Literature Review. *Journal of Intercultural Communication*, 25(2), 148-163. <https://doi.org/10.36923/jicc.v25i2.1065>
3. Ігнатова, О. (2025). Міжкультурна комунікація в освітньому середовищі: формування готовності педагога до міжкультурного діалогу. *Journal of Cross-Cultural Education*, 5, 7-13. <https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-5-7-13>
4. Ігнатова, О. М. (2022). Траєкторія професійного розвитку вчителя іноземних мов: європейський досвід. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць. Київ: «Гельветика», Спецвипуск. Том 1. С. 100-105. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.19>
5. Ігнатова О., Жовнич О. (2021). Використання практико-дослідницького проєкту у професійній підготовці майбутніх вчителів німецької мови засобом саморефлексії. Молодь і ринок. №5 (191). С. 114-119. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.237039>
6. Huber J, Reynolds C. (2014). Developing intercultural competence through education. Council of Europe Publishing. 128 p.
7. Коваленко, О. Ю., Гульпа, Д. В., & Хріник, Є. О. (2025). Використання віртуальної та доповненої реальності в професійній підготовці майбутніх педагогів в Україні. Педагогічна Академія: наукові записки, (18). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15519273>
8. Колбіна Т. В. (2008). Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів: теоретико-методологічний аспект : моногр. / Т. В. Колбіна. – Х. : ВД «ІНЖЕК», – 392 с.
9. Лютіна, Т., Молодиченко, Н., & Коваленко, М. (2015). Формування комунікативної культури майбутніх педагогів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка, (2), 50-53.
10. Максименко Н. Б., Салига Н. М. (2021) Моделювання педагогічних ситуацій у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*, Випуск 79, том 1 , С.183-186. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.1.39>
11. O'Dowd R. (2025). Issues of equity and inclusion in Virtual Exchange. *Language Teaching*, 58(1):44-56. doi:10.1017/S026144482300040X
12. Пометун, О., & Пироженко, Л. (2004). Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: АСК, 192, 3.
13. Ситнік Т. (2021). Місце й роль інтерактивного навчання у системі інноваційних технологій в закладах вищої освіти / Т. Ситнік // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». № 4. С. 11–18.
14. Сисоєва С. О. (2011). Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. /НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ: ВД «ЕКМО», С. 324.
15. Чернова, Т. Ю., Ольшевський, А. О., & Іванов, В. О. (2025). Гейміфікація як інструмент мотивації до самостійного професійного розвитку майбутніх педагогів. Педагогічна Академія: наукові записки, (18). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15501944>
16. Шеховцева Т. Г. (2019). Інтерактивні методи навчання як основа мотивації студентів в умовах сучасного педагогічного процесу / Т. Г. Шеховцева, М. О. Долінна // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. Т. 19, № 1 (65). С. 105–108.